

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

**Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне,
РДГУ, 2001 р. — 160 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАКУ України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАКУ України № 1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАКУ України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет,

2001

6. Современные материалы.

Плакати.

1. Ганевский Г.М., Константинов В.М. Средства измерения и контроля в машиностроении. – М.: Высш. шк., 1978.
2. Френкель С.Ш. Фрезерование. Плакаты. – М., 1976.

Одержано редакцією 14.02.2001.

УДК: 370. 01

С. А. ЛИТВИНЕНКО

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ

Особистість розвивається в результаті стихійного впливу суспільства на людину, а також під впливом соціально регульованих обставин і умов. Тривалий та складний процес формування особистості обумовлений впливом усієї сукупності соціальних, природних, стихійних факторів, що виключає штучне спрощення цього процесу за рахунок розмежування, згортання, або відкидання складових. Тенденція соціологічного підходу у розгляді особистості (Е.Дюркгейм, Ш.Блондель, Ж.Піаже), що зводиться до сукупності соціальних відносин, її функцій та ролей, водночас знецінює цілісність та відносну самостійність її внутрішнього світу, унікальності, самосвідомості. Створює обмеження і інша полярність у розгляді особистості, так званий персоналістичний підхід, що полягає в абсолютизації індивідуальної неповторності, зведенні особистості лише до сукупності унікальних психічних процесів, властивостей у відриві від її соціального статусу (Ж.Сартр, М.Хайдеггер, Ясперс). Адже слід пам'ятати, що загальнолюдське та соціально-специфічне у людини трансформується через її індивідуально-неповторні особливості.

Сутністю соціалізації є те, що в її процесі людина формується як член того суспільства, до якого вона належить.

В процесі соціалізації закладений внутрішній конфлікт між ступенем ідентифікації людини з суспільством та ступенем її особистісної автономії у ньому, оскільки особистість не просто входить в систему соціальних зв'язків та адаптується в суспільстві, але тим або іншим чином протистоїть йому, певним життєвим обставинам. Іншими словами, особистість постійно перебуває в гострій ситуації вибору між ідентифікацією з соціальними впливами та відособленням або навіть боротьбою з деякими із них. Людина, повністю адаптована до суспільства, яка не здатна протистояти усім його проявам, може перетворитися на жертву соціалізації. Водночас, людину, неадаптовану, з девіантною поведінкою, можна розглядати також як жертву соціалізації. Оптимальна та ефективна соціалізація передбачає певний баланс між ідентифікацією з суспільством та задоволенням потреби в самореалізації, збереженні індивідуальності. Інакше процес соціалізації втрачає гуманістичний смисл, стає інструментом тиску та примусу, призводить до нівелювання, розмитості і втрати власного «Я». Так, згідно формули А.Г.Асмолова, А.В.Петровського: «Індивідом народжуються. Особистістю стають. Індивідуальність відстоюють».

Аналіз численних концепцій соціалізації дозволяє виділити головні підходи щодо розгляду місця та ролі людини в процесі соціалізації.

З одного боку, передбачається пасивна позиція людини в процесі соціалізації, розгортання її адаптації, відтворення соціальних норм, відповідність певним соціальним очікуванням, що пов'язуються зі статусом. Соціалізованість у руслі означеного підходу слід розглядати як конформність індивіда до соціальних приписів та норм. Такий підхід можна визначити як суб'єкт-об'єктний, а його засновниками вважати Е.Дюркгейма та Т.Парсонса. Е.Дюркгейм помітив, що будь-яке суспільство прагне сформувати людину відповідно до своїх усталених універсальних моральних, культурних, фізичних норм та ідеалів.

Основоположниками протилежного підходу вважають Ч.Кулі та Дж.Г.Міда. Згідно суб'єкт-суб'єктного підходу в процесі соціалізації передбачається активна позиція людини, яка не тільки адаптується до суспільства, але й впливає на себе та на своє оточення. У руслі суб'єкт-суб'єктного підходу адаптація розглядається як здатність людини активно взаємодіяти з соціальним середовищем та використовувати його потенціал для власного розвитку.(А.В.Мудрик).

Отже, в процесі соціалізації людина може виступати, як об'єкт, суб'єкт або її жертва.

Динаміка сучасного суспільства вимагає формування людини, адаптованої до соціуму, яка здатна до перетворюючої діяльності на основі моральних та духовних цінностей. Молоде покоління повинно бути готовим діяти та приймати рішення в нових та постійно мінливих умовах. У цьому зв'язку І.С.Кон зауважує, що має місце певна неузгодженість цілей та результатів виховання як необхідна умова та передумова історичного розвитку в цілому, адже якби дорослому поколінню вдалося сформувати дітей відповідно собі, то наступна історія виявилася простим повтором пережитого.

Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників акцентували увагу на розв'язанні проблем, що виникають в процесі розвитку та включення підростаючого покоління в суспільство (А.Дістерверг, П.Наторп, Г.Ноль, Г.Боймер, К.Моленгауер та ін.).

Видатні педагоги 20-х років зверталися до педагогічної природи соціалізації, до проблем її взаємодії з вихованням. Ними використовувалися для позначення цього явища такі категорії, як «педагогіка середовища» (С.Т.Щацький), «суспільне середовище дитини» (Л.С.Виготський, П.П.Блонський), «відносини з оточуючим середовищем» (А.С.Макаренко). Їх наукові доробки пов'язані з вражаючими практичними досягненнями. Однак, боротьба з «педологічними викривленнями в системі Наркомпросів» 1936 р. на кілька десятиліть згорнула дослідження соціальних аспектів становлення особистості та значно звузила категоріальний апарат педагогіки.

З 60-х років поняття «соціалізація» активно використовувалось в західній педагогічній та психологічній літературі (А.Бандура, Е.Еріксон, Дж.Доллард, Н.Міллер, Дж.Роттер, В.Хартуп та ін.).

Утвердження нової парадигми в педагогіці призвело до осмислення соціалізації як явища педагогічного (Ш.О.Амонашвілі, Г.О.Балл, І.Д.Бех, Є.В.Бондаревська, М.А.Галагузова, І.С.Кон, А.В.Мудрик, Л.І.Новікова, А.В.Петровський та ін.), що, викликало різноманітні, навіть суперечливі, тлумачення згаданого поняття.

У розгляді теоретичних аспектів проблеми соціалізації Н.Ф.Голованова виділяє такі підходи стосовно педагогічної характеристики поняття соціалізації:

1. Соціологічний. Соціалізація як трансляція культури від покоління до покоління, як загальний механізм соціального наслідування, який включає стихійний вплив середовища та організовані впливи (виховання та освіти).
2. Факторно-інституційний. Соціалізація визначається як сукупність (множинність, неузгодженість та певна автономність, а не жорстка ієрархічна система) дії факторів, інститутів та агентів соціалізації.
3. Інтеракціоністський. Соціалізація у якості найважливішої детермінанти передбачає міжособистісну взаємодію, спілкування, без якого неможливе становлення особистості та сприйняття нею картини світу.
4. Інтеріорізаційний. Соціалізація являє собою засвоєння особистістю норм, цінностей, установок, стереотипів, вироблених суспільством, в результаті чого в неї складається система внутрішніх регуляторів, звичних форм поведінки.
5. Інтраіндивідуальний. Соціалізація не вичерпується адаптацією до соціального середовища, а виступає творчою самореалізацією особистості, перетворенням себе; вибудовується як діяльнісна модель самовиховання.

Виділені підходи реалізації поняття соціалізації в педагогіці розрізняються характеристиками механізму перетворення соціального в психічне та відповідного йому суб'єкта соціалізації. Найбільш обґрунтованим є багатомірний підхід, тобто одночасне врахування усіх механізмів соціалізації. Важливе розуміння системності, одночасності та нерівномірності соціалізуючих впливів та індивідуальної самобутності реакцій особистості на ці впливи.

У загальному вигляді процес соціалізації умовно можна представити у вигляді таких складових (А.В.Мудрик):

1/ стихійної соціалізації людини у взаємодії та під впливом об'єктивних обставин життя суспільства, зміст, характер та результати якої визначаються соціально-економічними та соціокультурними реаліями;

2/ відносно керованої соціалізації, коли держава застосовує певні економічні, законодавчі, організаційні міри для розв'язання своїх завдань, які об'єктивно впливають на зміни можливостей та характеру розвитку, життєвого шляху тих або інших вікових груп (термін освіти, обов'язковий мінімум освіти та ін.);

3/ відносно соціально контрольована соціалізація (виховання), тобто планомірне створення суспільством та державою правових, організаційних, матеріальних та духовних умов для розвитку людини;

4/ самозміна людини, яка має просоціальний, асоціальний або антисоціальний вектор (самобудівництво, самоудосконалення, саморуйнування), відповідно до індивідуальних ресурсів та відповідно або всупереч об'єктивних умов життя.

На ранніх стадіях існування будь-якого суспільства виховання та соціалізація синкретичні. Виокремлення виховання, набуття ним відносної самостійності відбулося на певному етапі розвитку суспільства, коли виникла необхідність в спеціальній діяльності задля підготовки підростаючих поколінь до життя в соціумі.

Виховання в широкому соціальному сенсі часто ототожнюється з соціалізацією, хоча логіку їх відношень варто розглядати як відношення частини та цілого. Виховання передбачає систему цілеспрямованих, формуючих впливів, взаємодій і взаємовідносин, з допомогою яких у індивіда формуються соціально бажані риси та властивості, в той час, коли соціалізація включає як організовані, так і спонтанні, випадкові впливи усієї сукупності факторів суспільного буття, завдяки чому індивід долучається до культури та стає повноцінним членом того або іншого суспільства. Таким чином, соціалізація обіймає всю чисельність впливів соціального середовища на особистість (стихийні та цілеспрямовані, формальні та неформальні, контрольовані і спонтанні), але вона передбачає і реакції самої особистості на ці впливи. Такий своєрідний «внутрішній» план соціалізації, передусім, і цікавить педагогіку.

Соціалізація, в контексті педагогічного вивчення, орієнтує на встановлення взаємозв'язку соціалізації та спеціально організованого педагогічного процесу. Осмислення соціалізації як педагогічного явища пов'язане з сучасними пошуками в галузі нового змісту освіти, вимагає обґрунтування аксіологічних орієнтирів цього процесу, визначення ефективних способів засвоєння школярами соціального досвіду (національного та загальнолюдського), які б дозволили їм пережити та прийняти позицію суб'єкта соціалізації.

На мікросоціальному рівні у якості суб'єкта та об'єкта соціалізації виступають традиційні учасники педагогічного процесу – вихователь та вихованець. Вихователь - носій педагогічної мети та організатор виховуючої діяльності, постає ніби у двох площинах: передусім, він сприймається дитиною як представник середовища, певного образу життя; водночас, вихователь включається в соціалізуючі канали виховання, за таких умов провідну роль відіграють його особистісні стосунки та спілкування з дитиною. Головна характеристика вихованця в процесі соціалізації – носій соціального досвіду. Соціальний досвід є результатом активної взаємодії з оточуючим світом. Оволодіти ним – значить не просто засвоїти суму знань, відомостей, навичок, зразків, а навчитися тим способам діяльності і спілкування, результатом яких він виступає. Тому головним елементом психолого-педагогічного механізму соціального досвіду є діяльність та спілкування, що виступають способом, умовою і формою культурно-історичного відтворення соціального досвіду, але при цьому не є чимось зовнішнім стосовно структури особистості.

Становлення нового розуміння цілей виховання передбачає розширення поглядів на життєве самовизначення людини, осмислення педагогічного значення соціалізації, й того, що виховують не тільки школа та батьки, але й соціокультурне, духовне середовище, міжособистісні стосунки, в які реально включається дитина; на виділення в якості пріоритетних цілей виховання підтримки в самореалізації людиною власних сил та здібностей у відповідності з суспільними потребами.

Виховання в широкому соціальному сенсі виступає як сукупність формуючих цілеспрямованих впливів усіх суспільних інститутів, що забезпечує передачу із покоління в покоління накопиченого соціально-культурного досвіду, розвиток та формування особистості.

В широкому педагогічному значенні виховання постає як процес цілеспрямованого формування особистості в умовах спеціально організованої виховної системи, яка забезпечує взаємодію вихованців та вихователів (Смирнов В.І.).

Виховання можна розглядати як творчий цілеспрямований процес взаємодії педагогів та вихованців задля створення оптимальних умов організації засвоєння соціального досвіду та забезпечення розвитку індивідуальності, самоактуалізації особистості (Маленкова Л.І.).

У вузькому педагогічному значенні виховання – це спеціальна діяльність, яка має на меті формування соціально значимих якостей, властивостей та стосунків людини.

Принцип особистісного підходу визначає положення дитини у виховному процесі як активного суб'єкта цього процесу. Згідно цього, закони духовного, соціального, фізичного розвитку, процеси та зміни, що відбуваються у внутрішньому світі дитини виступають орієнтирами виховної діяльності. Всебічне вивчення особистості є необхідною умовою виховання, а її саморозвиток, формування індивідуальності та суб'єктності слугують показниками його успішності.

Особистісний підхід, на думку Є.В.Бондаревської, заснований на тому, що кожна особистість універсальна, а головним завданням виховної роботи виступає формування індивідуальності, створення умов для розвитку творчого потенціалу. В індивідуальності інтегруються соціально значимі особистісні властивості, що надає їй цілісності, а її становлення передбачає творчий пошук варіантів розвитку та виховання, адекватних її можливостям та особливостям.

Головні функції соціально орієнтованого гуманістичного виховання полягають в створенні різних соціокультурних середовищ, в яких особистість розвивається та набуває соціального досвіду, одержує допомогу в соціальній самоідентифікації та самореалізації природних задатків і творчих здібностей. Виховання засновується на ідеї саморозвитку суб'єкта як творчої особистості в умовах постійного впливу факторів соціального середовища. Таким чином, знімається протиріччя між соціальним та індивідуальним. Лише в їх єдності та взаємозв'язку можливий оптимальний розвиток цілісної особистості, формування у неї соціально значимих цінностей, норм, установок, визнання та прийняття нею суспільних пріоритетів, моралі та культури. Завдяки вихованню можна створювати умови для ефективної самореалізації людини як суб'єкта соціалізації, для вияву і розвитку її суб'єктності та суб'єктивності в позитивному аспекті; здійснювати педагогічне керівництво розвитком дитини у формі соціально-педагогічного захисту і допомоги, психолого-педагогічного коригування негативних наслідків соціалізації та індивідуального розвитку, стимулювати саморозвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А.Г., Петровский А.В. Личность// Российская педагогическая энциклопедия: В 2-х т. – М., 1993. – Т. 1. – С. 523.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К., 1998.
3. Бондаревская Е.В.Ценностные основания личностно ориентированного воспитания // Педагогика. – 1995. – №4. – С. 29-36.
4. Голованова Н.Ф.Социализация школьников как явление педагогическое // Педагогика. – 1998. – №5. – С. 42-46.
5. Кон И.С. Социализация и воспитание молодежи / В кн.: Новое педагогическое мышление / Под ред. А.В.Петровского. – М., 1989. – С. 194-197.
6. Лутовинов В.И., Полетаев Е.Г. Идеология воспитания российской молодежи // Педагогика. – 1998. – №5. – С. 46-51.
7. Мудрик А.В. Социальная педагогика. – М., 1999.
8. Смирнов В.И. Общая педагогика. – М., 1999.

Одержано редакцією 24.01.20001.

УДК: 371. 033

С. В. КИРИЛЕНКО

ТЕХНОЛОГІЇ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ

Одним з головних обов'язків держави, як передбачено Конвенцією ООН про права дитини та Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, є сприяння розвитку молодого покоління, задоволення його життєво важливих потреб для творчого самовдосконалення й саморозвитку. Для України втілення в життя цих завдань можливе за умови розв'язання головної проблеми, що пов'язана з майбутнім держави – формування, збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді.

Пріоритетність вирішення цієї проблеми пов'язана із різким погіршенням стану фізичного та розумового розвитку, зниженням працездатності молодого покоління.

Жорстока соціально-економічна криза, яку переживає сьогодні Україна, призвела до катастрофічного

зниження рівня життя значної частини населення, що в свою чергу стало причиною кризи

ЗМІСТ

<i>Бех І. Д., Павелків Р. В.</i> Пріоритети виховання сучасної вузівської молоді	3
<i>Воробйова Л. М.</i> Проблеми мовної освіти школярів у науковій спадщині К.Д.Ушинського	7
<i>Карпенчук С. Г.</i> А.С.Макаренко і соціометричне дослідження	9
<i>Наливайко І. П.</i> Організація виховної роботи учнів засобами мистецтва у Павлівській середній школі	13
<i>Антонець Н. Б.</i> Спиридон Черкасенко: умови здобуття педагогічної освіти і становлення світогляду	17
<i>Бричок С. Б.</i> Становлення та розвиток церковнопарафіяльних шкіл на Волині	23
<i>Філоненко Р. С.</i> Товариство “Просвіта” у боротьбі за збереження та розвиток українського шкільництва на Волині в період польської влади	26
<i>Сойчук Р. Л.</i> Оновлення змісту освіти у Великій Британії в 90-х роках ХХ століття	28
<i>Петренко В. В.</i> Сутність патріотизму як моральної якості особистості, його зміст і внутрішня структура	30
<i>Пальчевський С. С.</i> Віра як педагогічна категорія	32
<i>Сілкова Е. О.</i> До питання про істотні ознаки особистісно-орієнтованого навчання	35
<i>Воробйова І. А.</i> Соціокультурна компетенція як система знань, вмінь і навичок учнів	39
<i>Дупак Н. В.</i> Проблеми виховання культури праці учнівської молоді у Німеччині	43
<i>Ставицька О. Г.</i> Паралінгвістичні засоби у структурі мовленнєвого впливу: визначення понять	45
<i>Петрова М.</i> Сугестопедичні принципи навчання	48
<i>Безкоровайна О. В.</i> Теоретико-практичні основи миротворчої діяльності учнівської та студентської молоді	50
<i>Янциур М. С., Войтко А. І.</i> Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до реалізації професійної активізації учнівської молоді	53
<i>Литвиненко С. А.</i> Соціалізація та виховання як педагогічні категорії	61
<i>Кириленко С. В.</i> Технології валеологічної освіти та виховання	64
<i>Ігнатенко Г. В.</i> Значення самостійної практичної роботи в процесі трудового навчання для розвитку та виховання школярів	69
<i>Галатюк Ю. М.</i> Психолого-педагогічні особливості процесу розв’язування творчої навчальної задачі	72
<i>Свириденко С. О.</i> Робота класного керівника з формування здорового способу життя школярів	76
<i>Кирильчук Ю. В.</i> Вправи на заняттях з автосправи як засіб індивідуалізації процесу навчання студентів	82
<i>Роценюк А. М.</i> Проблеми адаптації студентів першокурсників у вищому навчальному закладі	85
<i>Сидоренко В. В., Щетина Н. П.</i> Робочий зошит як засіб оптимізації навчально-пізнавальної діяльності школярів на уроках креслення	89
<i>Пилипенко О. І.</i> Превентивна освіта в контексті соціалізації студентів	96
<i>Оржеховська В. М.</i> Проблема формування здорового способу життя в системі підготовки студентів	99
<i>Терешко Т. В.</i> Особливості становлення і розвитку жіночої освіти на Волині в кінці ХІХ –	10

поч. XX ст. в умовах імперської політики царату	3
Буцяк В. І. Педагогічна культура в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музики	10 8
Лесняк Н. В. Спрямування мовленнєвої роботи на заняттях з образотворчого мистецтва	11 3
Тюска В. Б. Творчість – як діяльнісний спосіб життя особистості	11 6
Яковенко Л. П. Виконавський аспект підготовки вчителів музики	11 9
Черній А. Л. Творчий потенціал учителя як один із пріоритетних напрямів національної освіти	12 3
Харламенко В. Б. Стан і проблеми професійної орієнтації учнів у роботі вчителя трудового навчання	12 6
Сингаївський Д. В. Використання відомих конструкцій “вічних” двигунів в процесі вивчення основ наук і трудової підготовки школярів	13 0
Смалько М. Ф. Індивідуально-особистісний аспект у розвитку музичної обдарованості: традиції та сучасність	13 5
Димченко С. С. Специфічні прийоми вивчення музичних творів напам’ять	13 9
Сяська В. Н. Метод інтеграційно-спеціалізованого навчання зі зворотним зв’язком з курсу “інженерна графіка” – основа творчої моделі освіти для XXI століття	14 3
Яцейко В.А., Сех І.С. Інтерактивна модель навчання, як один із дидактичних пошуків в процесі гуманізації освіти	14 8
Відомості про авторів	15 5

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Бричок Б. П.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 19,55. Обл. вид. арк. 19,92. Замовлення № 127 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 160 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20